

Lausunto

10.06.2022

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämistä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämistä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lakiehdotuksessa painottuu työllisyys, vaikka siinä puhutaan myös osallisuudesta muista näkökulmista. Koska kyseessä on kotoutumisen edistämistä määrittävä laki, on siinä tärkeää pitää mukana osallisuus myös muista kuin työllistymisnäkökulmista. Lisäksi on syytä korostaa sitä, että suurten elinkeinorakenteessa olevien alueellisten erojen takia mahdollisuudet työllistyä vaihtelevat merkittävästi alueesta ja paikkakunnasta toiseen.

Läpi ehdotuksen käytetään ilmausta "tulkitseminen" merkityksessä "tulkkaminen/kääntäminen". Ilmaukset "tulkkkaus" tai "tulkkaminen" ja "kääntäminen" ovat tässä terminologisesti oikeat vaihtoehdot (ks. esim. Kielitoimiston sanakirja, s.v. tulkkkaus).

On huomioitava, että lakiehdotuksessa käytetään termejä "päättöttestaus" ja "päättöarviointi" tuomatta esille näiden termien eroa. Päättöarviointi on käsitteenä laajempi kuin päättöttestaus.

Sivukohtaiset kommentit:

Sivu 23:

“Tällä hetkellä perustietoaineistona tarjotaan kirjallinen tai sähköinen, kahdelletoista kielelle käännetty Tervetuloa Suomeen -opas, joka jaetaan Suomeen muuttaville oleskeluluvan myöntämisen tai oleskeluoikeuden rekisteröimisen yhteydessä.”

Kommentti sivuun 23:

Opas olisi syytä olla myös verkossa vapaasti kuunneltavana ja äänikirjana, koska monet maahan tulleet eivät osaa lukea millään kielellä. Jatkossakin on tärkeä tarjota myös luettavaa, ilmaista opasta painetussa ja sähköisessä muodossa. Lisäksi kielivalikoimaa on syytä edelleen kasvattaa.

Sivu 28:

“Kotoutumiskoulutuksessa saavutettua kielitaitoa arvioidaan tällä hetkellä koulutuksenjärjestäjän toimesta. Jos maahanmuuttajan kielitaitotaso arvioidaan riittävän korkeaksi, on maahanmuuttajan mahdollista osallistua kotoutumiskoulutuksen jälkeen yleisen kielitutkinnon niin sanottuun YKI-testiin.”

Kommentti sivuun 28:

Yleisiin kielitutkintoihin on osallistunut jonkin verran kotoutumiskoulutuksen käyneitä. Muutamien osallistujien kohdalla on tullut ilmi, että kotokoulutuksessa kielitaito on arvioitu paremmaksi kuin se YKIn keskitason tutkintotulosten mukaan on. Esimerkkitapauksessa kotokoulutuksessa B1.1. tasolle arvioitu henkilö on osallistunut Yleisten kielitutkintojen suomen keskitason tutkintoon (useita kertoja), mutta hän on saavuttanut B1-tason (Yleisten kielitutkintojen taso 3) vain ymmärtämisen taitojen osalta. Kotokoulutuksesta saatu arvio on kuitenkin vaikuttanut siihen, että hakija ei ole enää oikeutettu saamaan suomen kielen opetusta. Miten varmistetaan, että arviointi kotokoulutuksissa on yhdenmukaista ja oppijoiden saamat arviot vastaavat oikeasti oppijoiden taitoa? Tällaisen arvioinnin toteuttaminen on vaativaa ja edellyttää standardoitua ja ammattimaista menettelyä arviointiprosessin eri vaiheissa sekä taloudellisia ja henkilöresursseja.

Sivu 32:

“Vuoden 2018 alusta uudistettiin aikuisten perusopetus, mikä on osaltaan parantanut heikommin koulutetun maahanmuuttajaväestön koulutusmahdollisuuksia.”

Kommentti sivuun 32:

Aikuisten perusopetuksen piiriin on hakeutunut viime vuosina paljon sellaisia, joille perusopetus ei ole oikea paikka. Osalle heistä opintoihin hakeutumisen syy on todistus, jolla voi osoittaa Suomen kansalaisuuden edellytyksenä olevan riittävän kielitaidon, vaikka tosiasiallisesti kielitaito ei olekaan perusopetuksen aikana aina kehittynyt tavoitetasolle. Ilmiö koskee mahdollisesti myös osaa ammatillisesta koulutuksesta. Huomioitavaa on, että äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ei myöskään anneta kielitaitoarviota, vaan arvosana muodostuu oppiaineen oppisisältöjen hallinnasta. Aikuisten perusopetukseen osallistuvien saavuttamaa kielitaitoa olisi erittäin tärkeää kartoittaa tutkimuksen avulla.

Sivu 70:

“Kotoutumissuunnitelma olisi kestoaltaan yksilöllinen. Kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskesto lyhennettäisiin nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen, mutta voimassa olevan kotoutumislain mukaiset perusteet, joilla voimassaoloa voitaisiin jatkaa enintään kahdella vuodella, säilytettäisiin ennallaan.”

Kommentti sivuun 70:

Millä perusteilla voimassaoloaikaa lyhennettäisiin? Mihin lyhyemmällä ajalla tähdätään? Miten lyhyempi kotoutumissuunnitelman voimassaolo tukee ja palvelee maahanmuuttajien kotoutumista ja hyvinvointia? Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen ei itsessään tehosta tai nopeuta kotoutumista.

Sivu 83:

“Kotoutumislakia koskevassa lakiehdotuksessa esitetään, että kotoutumiskoulutuksen osana olisi järjestettävä suomen tai ruotsin kielen päättöttestaus.”

Kommentti sivuun 83:

Kotoutumiskoulutuksen tuoreissa opetussuunnitelman perusteissa (2022) korostuu jatkuvan arvioinnin merkitys. Tässä on ristiriita lakiesityksessä päättöarvioinnista/-testauksesta esitettyyn.

Mihin tarkoitukseen päättötestausta on ajateltu? Voiko sitä käyttää esim. ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa osoittamaan opetuskielen taidon? Kuinka virallinen kielitaitotodistus päättötestauksesta saatava todistus olisi?

Nykyiselläänkin päättöarvioinnissa on ongelmia. Päättöarvioinnin uudistaminen on vaativa prosessi ja pelkkä kaikille pakollinen päättöttestaus ei ratkaise arvioinnin ongelmia. Testin toimivuus ja luotettavuus pitää todentaa. Esimerkiksi jos tavoitellaan päättöttestauksen yhdenmukaisuutta eri arviointikerroilla ja eri opetuksen järjestäjien välillä, uuden arviointijärjestelmän/-prosessin riittävä yhdenmukaisuus tulisi myös osoittaa ennen uudenlaisen arvioinnin laajamittaista käyttöönottoa.

Kuinka arvioinnin laatu ja yhdenmukaisuus varmistettaisiin jokaisen yksittäisen arviointikerran ja arvioinnin osalta sekä siten, että arviointitulokset ovat vertailukelpoisia arviointikerrasta riippumatta? Tällaisen arvioinnin toteuttaminen on vaativaa ja edellyttää standardoitua ja ammattimaista menettelyä arviointiprosessin eri vaiheissa tehtävien laadinnasta arviointitilanteiden järjestämiseen, arviointien toteuttamiseen ja arviointitiedon luotettavuuden analysointiin (vrt. esim. Yleiset kielitutkinnot). Yksilölle, yhteiskunnalle ja mahdollisesti myös opetuksen järjestäjälle kriittinen kielitaidon päättöarviointi, jota esitetään otettavaksi käyttöön, edellyttää erityistä arviointiosaamista, arviointien linkittämistä toisiinsa, arviointitiedon systemaattista keräämistä sekä valmiutta tulosten jatkuvaan kriittiseen tarkasteluun.

Jos päättöttestaus tulee, täytyy suomen ja ruotsin kielen testien kehittämisen tapahtua rinnakkain, jotta testien vertailtavuus on mahdollista. Päättöttestillä selkeästi myös halutaan vaikuttaa kotoutumiskoulutuksen laatuun, koska ehdotuksessa mainitaan usein kotoutumiskoulutusten seuraaminen: "Päättöttesti parantaisi myös eri järjestäjien kielikoulutusten tuloksien seuranta." Miten käytännössä tuloksia seurataan ja kuka seuraa? Jos päättöttestaus toteutettaisiin kokonaan tai osittain opettaja-arviointina, tämä edellyttäisi opettaja-arviointien osuvuuden tilastollista seuranta ja opettajien jatkuvaa arviointikoulutusta. Miten estetään esimerkiksi se, että kotoutumiskoulutuksen järjestäjät eivät yliarvioi oppijoiden taitoa saadakseen koulutuksesta paremmat tulokset kilpailutusten vuoksi?

Huolestuttavaa on, että lakiuudistuksessa ei ole päättöttestauksesta/-arvioinnista mitään konkreettista tietoa, jolloin vaarana on, että päädytään käyttämään näennäisesti laadukasta mallia, jonka laatua, toistettavuutta ja tasapuolisuutta ei ole kattavasti tutkittu (vrt. vastakohtana esim. YKI-tutkinto) tai jonka käyttöön ja kehittämiseen ei ole varattu riittävästi resursseja. Jos arvioinnin jatkuvuudesta halutaan huolehtia, arviointia ei voida toteuttaa laadukkaasti esimerkiksi yksittäisten testipakettien avulla. Testien/arvioinnin kehittämisen on oltava jatkuvaa ja tähän on resursoitava riittävästi. Nykyinen esitys ei vaikuta riittävältä. Laajemmassa kehyksessä vaarana on, että esimerkiksi opetuksen järjestäjiä ryhdytään palkitsemaan tietyn taitotason saavuttamisesta ja/tai alle jäämisestä rankaisemaan esim. tuloutuksen kautta. Tätä voi pitää epäeettisenä, kun tiedetään muun muassa osallistujajoukon heterogeenisuus sekä erilaiset oppimisen edellytykset. Malli, jossa opetuksen järjestäjät itse olisivat arviointia aktiivisesti tekemässä, on ongelmallinen myös siitä syystä, että järjestäjille syntyisi tällöin kaksoisrooli yhtäältä arvioinnin toteuttajana ja toisaalta seurannan kohteena siinä, kuinka hyvin asetetut taitotasotavoitteet on saavutettu. Tärkeää on, että

tällaisen järjestelyn kautta ei synny tilannetta, jossa esimerkiksi opetuksen järjestäjän tulopohja on riippuvainen arvioinnista, jonka suorittamisesta se itse on vastuussa.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

12 § Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Terminologian muuttaminen on järkevää ja perusteltua. Myös uudet kohderyhmät 2 - 4 ovat perusteltuja. Lastenhoidolla tuetut kielikoulutukset pienten lasten vanhemmille tukevat heidän kotoutumistaan ja vaikuttavat siten myös lasten kotoutumiseen ja hyvinvointiin, ja on siksi kannatettava ajatus, kunhan se toteutetaan käytännön tasolla mielekkäästi (ei esimerkiksi niin, että lapsia hoidetaan opetustilan viereisessä huoneessa, jolloin lasten itku yms. häiritsee opiskelijoita).

Sivu 171:

“Myös elämäntilanteeseen soveltuvien joustavien kotoutumispalveluiden tarjonnassa on katveita.”

Kommentti sivuun 171:

On hyvä, että tämä katvealueiden haaste on tunnistettu. Siihen pitää kuitenkin tunnistamisen jälkeen pyrkiä aktiivisesti löytämään ratkaisuehdotuksia, ja tähän työhön tulee löytyä tarvittavat resurssit.

Sivu 172:

“Monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista säädettäisiin 13 §:ssä. Se laadittaisiin erityisen haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille, kuten kiintiöpakolaisille, alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleille lapsille ja nuorille sekä ihmiskaupan uhreille, sekä toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville maahanmuuttajille.”

Kommentti sivuun 172:

Erytisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden luetteloon olisi syytä lisätä sellaiset maahanmuuttajat, jotka tulevat Suomeen ilman luku- ja kirjoitustaitoa millään kielellä.

Sivu 173:

“Kunta voisi käyttää arvioinnin osa-alueissa, kuten kielitaidon ja opiskeluvalmiuksien tai työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa, tukena myös esimerkiksi yksityisen tai kolmannen sektorin palveluntuottajien asiantuntemusta. Kunnalla olisi kuitenkin kokonaisvastuu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista, vaikka sen osien toteuttamisen tueksi hankittaisiin ulkopuoliselta palveluntuottajalta erillisiä tausta-arviointeja.”

Kommentti sivuun 173:

Onko vaarana, että kuntien ottaessa vastuun arvioinnista siitä muodostuu hallitsematon kilpakenttä? Miten varmistetaan, että laatu on merkittävä hankintakriteeri (eivätkä vain edulliset kustannukset)?

13 § Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Sivu 175:

“Näiden eri suunnitelmien välillä olisi myös mahdollista vaihtaa, mikäli palvelutarve muuttuu, siten kuin jäljempänä säädettäisiin.”

Kommentti sivuun 175:

Tällainen joustavuus on erittäin järkevää ja tarpeellista.

Sivu 176:

“Monialaisessa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa olisi tärkeä pyrkiä tunnistamaan myös esimerkiksi traumataustasta aiheutuvat mielenterveyspalveluiden tarpeet.”

Kommentti sivuun 176:

Traumatausta voi vaikuttaa vuosia esimerkiksi uusien asioiden oppimiseen ja muistiin, ja siten myös kielitaidon kehittymiseen. Tämä on tärkeää huomioida, kun pohditaan esimerkiksi kotoutumisajan/-suunnitelman enimmäiskestoja tai kestoja ylipäätään.

17 § Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman sisältö

Kotoutumissuunnitelmassa voidaan luonnoksen mukaan sopia esimerkiksi aikuisten perusopetuksen suorittamisesta. Kokopäiväisesti aikuisten perusopetuksessa opiskelevat opiskelijat eivät voi olla samaan aikaan työttömiä työnhakijoita, jotka veloitetaan toimimaan työllisyyden kuntakokeilun mukaisesti aktiivisina työnhakijoina. Tämä asia täytyy tehdä kotoutumislaissa selväksi, sillä toukokuussa 2022 aikuisten perusopetuksen opiskelijat lukutaitovaihetta lukuun ottamatta ovat velvollisia hakemaan työtä yhtä aktiivisesti kuin työttömät työnhakijat. Aikuisten perusopetus on kuitenkin kokopäiväistä opiskelua, jonka tavoitteena on saavuttaa päättötodistus, jolla voi päästä jatkamaan opintojaan niin, että niiden jälkeen olisi paremmat mahdollisuudet työllistyä Suomessa. Opintojen jättäminen kesken esimerkiksi osa- ja määräaikaisen työn takia ei palvele pitemmällä tähtäimellä, eikä siihen ole siksi syytä velvoittaa.

18 § Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laatiminen

Sivu 181:

“Pykälän 1 momentin mukaan kunta maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman viimeistään neljäntoista vuorokauden kuluessa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista.”

Kommentti sivuun 181:

Virkkeestä puuttuu verbi. Mitä siis on tarkoitus tapahtua?

Sivu 182:

“Kolmen vuoden kuluttua maahanmuutosta voidaan katsoa olevan sen verran pitkä aika, ettei kotoutumissuunnitelmaa olisi tarkoituksenmukaista enää laatia. Aikarajan asettamisen taustaoletuksena on, että maahanmuuttaja olisi kolmen vuoden maassa oleskelunsa aikana oppinut riittävässä määrin kieltä ja saanut yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.”

Kommentti sivuun 182:

Mihin perustuu oletus siitä, että kolmessa vuodessa opitaan riittävästi kieltä ja muita tarvittavia tietoja ja taitoja? Epäselväksi jää myös se, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan riittävällä oppimisella. Jos esimerkiksi maahanmuuttaja on ollut maahanmuuttonsa jälkeen jatkuvasti vanhempainvapaalla, eikä häntä ole tavoitettu kotoutumissuunnitelman laadintaa varten, hänen yhteiskunnalliset tietonsa ja kielitaitonsa eivät ehkä ole kolmessa vuodessa juurikaan karttuneet. Onko erilaiset elämäntilanteet siis huomioitu riittävästi aikarajaa määritettäessä ja turvaahan tulevan lain sananmuodot näiden tilanteiden huomioimisen?

21 § Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman kesto ja päättyminen

”Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia enintään yhden vuoden ajaksi.”

Kommentti:

Kotoutumissuunnitelman suunniteltu kesto (vuosi, ja pidentäminen tarvittaessa) on erittäin lyhyt. Iso osa kotoutumiskoulutuksen opiskelijoista tarvitsee esimerkiksi toimivan peruskielitaidon saavuttamiseen (B1) tai työllistymiseen pidemmän ajan, sekä usein monia peräkkäisiä toimenpiteitä, kuten kotoutumiskoulutuksen osien kertaamisen (ks. esim. Aho & Mäkiäho 2017). Myös kotoutumiskoulutuksen jälkeisen nivelvaiheen koulutusten (mm. ammatilliseen koulutukseen tai korkeakoulutukseen valmistavat opinnot) rahoittamisesta ja osallistumismahdollisuuksista on pidettävä siksi huoli lakia valmisteltaessa. Sananmuotoja valittaessa on pidettävä huolta siitä, että kotoutumissuunnitelman kestoa voidaan tosiasiallisesti pidentää.

Aho & Mäkiäho 2017. Maahanmuuttajat ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 26/2017.

Sivu 184:

”Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika olisi kaksi vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Esitys lyhentäisi voimassa olevan kotoutumislain mukaista enimmäisaikaa vuodella ja vastaisi kotoutumisen nopeuttamiselle asetettuihin edellytyksiin.”

Kommentti sivuun 184:

Mihin perustuu tämä näkemys, että kotoutumista voidaan nopeuttaa lyhentämällä kotoutumissuunnitelman kestoja ja tehostamalla kotoutumistoimia? Kotoutuminen vie aina oman aikansa, ja läheskään kaikille maahanmuuttajille ei ole mahdollista oppia suomen tai ruotsin kieltä kahdessa vuodessa niin paljon, että se riittäisi työelämään tai edes jatkokoulutukseen. Myöskään pidennetty neljä vuotta ei ole riittävä esimerkiksi maahanmuuttajalle, joka aloittaa uuden kielen opiskelun luku- ja kirjoitustaidon koulutuksella joko vapaan sivistystyön koulutuksessa tai aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

24 § Kotoutumiskoulutuksen sisältö

“[järjestetään] muuta opetusta, joka edistää yhteiskunnallisia, kulttuurisia tai arjen kansalaistaitoihin liittyviä valmiuksia.”

Kommentti:

Miksi tai-sana, eikö pitäisi olla ja? Tai-sana mahdollistaa yhteiskuntasäilytysten kaventamisen, mikä ei liene tarkoituksenmukaista.

”Kotoutumiskoulutuksen on sisällettävä myös työssäoppimisjakso taikka työ- ja toimintakykyä tukevaa toimintaa.”

Kommentti:

On tärkeää, että yksittäisellä opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa työssäoppimisjakso soveltavasti, sillä kaikkien opiskelijoiden elämäntilanne ei tue työelämäjaksolle osallistumista, siellä kielen oppimista tai työelämään tutustumista, vaikka he pystyisivätkin osallistumaan luokkahuoneessa tapahtuvaan opetukseen. On siis erittäin olennaista, että tässä lain kohdassa säilyy ilmaus ”taikka työ- ja toimintakykyä tukevaa toimintaa”.

”Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on oltava, että kotoutuja-asiakas saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.”

Kommentti:

Toimiva peruskielitaito tarkoittaa käytännössä tasoa B1.1. Reilusti alle puolet saavuttaa tämän tavoitetason kotoutumiskoulutuksen aikana suomen kielessä, hitaan polun opiskelijoista vain yksittäiset opiskelijat (Huhta ym. 2017; Seppälä 2022, painossa, Valtiontalouden tarkastusvirasto 2018; Owl Group 2018). Lain asettama tavoitetaso voi kuitenkin toimia koulutuksen ja kielenoppimisen arvioimisen mittarina (ks. esim. VTV 2018). Tavoitetaso on epärealistinen, ja sen saavuttaneet ovat useimmiten korkeakoulutettuja. Tavoitteeseen nähden kotoutumiskoulutus on joko liian lyhyt tai kielitaidon tavoitetaso on liian korkea. Esimerkiksi Ruotsissa hieman kotoutumiskoulutusta vastaavalle Svenska för invandrare -koulutukselle ei ole samankaltaista lain määrittämää kielitaidon tavoitetasoa.

Kielitaitotavoite on hyvä, jos se mahdollistaa esimerkiksi ohjaamisen kotoutumiskoulutukseen tai sen osaan uudelleen eli koulutuksen kertaamisen, kotoutumissuunnitelman pidentämisen tai muiden maahanmuuttajaa tukevien (kieli)palveluiden tai opintojen järjestämisen. Tavoite ei ole hyvä, jos sitä käytetään kotoutumiskoulutuksen, opetuksen tai oppimisen onnistumisen arvioimiseen. On tärkeää kysyä, miksi kotoutumiskoulutukselle on asetettu kielitavoite, ja tarvitaanko lakiin yksittäiseen koulutukseen liittyvää kielitaitotavoitetta.

Huhta, A., Tammelin-Laine, T., Hirvelä, T., Neittaanmäki, R. & Stordell, E. 2017. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tulosten ennustaminen lähtötason arviointien perusteella. *Aikuiskasvatus* 3/2017, 190–204.

Owl Group 2018. *Selvitys kotoutumiskoulutuksen malleista Turussa ja pääkaupunkiseudulla*. Helsinki: Uudenmaan ELY.

Seppälä, T. 2022. Koulutustaustan ja lähtötaitotason merkitys suomen kielen oppimiselle kotoutumiskoulutuksessa. *Puhe ja kieli* 42 (1), 17-44.

Valtiontalouden tarkastusvirasto 2018. *Tuloksellisuustarkastuskertomus*. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 15/2018. Helsinki.

Sivu 188:

“Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin kotoutumiskoulutuksen kielellinen tavoite. Voimassa olevaa kotoutumislakia vastaavasti kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena olisi, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon eli keskimäärin yleisten kielitutkintojen tasoa B1.1. vastaavan kielenhallinnan.”

Kommentti sivuun 188:

Yleisissä kielitutkinnoissa käytetään omaa, Euroopan neuvoston (2001) Yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen pohjautuvaa arviointikriteeristöä. YKlissä on kolme taitotasoa (perustaso, keskitaso, ylin taso), joista jokainen on jaettu kahteen tasoon. Näin ollen YKlissä taitotasot ovat 1–6, jotka vastaavat EVK:n taitotasoja A1-C2. Eurooppalaisen viitekehyksen suomalaisessa sovelluksessa taitotasot ovat A1, A2, B1, B2, C1 ja C2, joista jokainen on jaettu vielä alatasoihin (esim. B1.1 ja B1.2). Lakiesityksessä mainittu B1.1 vastaa suunnilleen YKl:n keskitason taitotasoa 3 tai tarkemmin sanottuna matalaa tasoa 3.

s. 189:

“Opetushallitus vastaa myös yleisten kielitutkintojen järjestämisestä, ja kotoutumiskoulutuksen päättötuesta on perusteltua kehittää rinnakkain yleisten kielitutkintojen kanssa”.

Kommentti sivuun 189:

Yhteistyö, myös Yleisissä kielitutkinnoissa olemassa olevan arviointiosaamisen sekä arviointitoimintaan liittyvän käytännön kokemuksen hyödyntäminen, olisi erittäin tärkeää. Koska Opetushallitus vastaa jo Yleisten kielitutkintojen auditoidusta ja jatkuvasti kehitetystä järjestelmästä, päättötuesta kannattaisi kehittää tätä jo olemassa olevaa järjestelmää hyödyntäen. Yleisistä kielitutkinnoista voisi kehittää digitaalisen/adaptiivisen testin, ja siten laajentaa sen käyttötarkoitusta kotoutumiskoulutuksen päättöarviointiin. Järjestelmässä on olemassa jo laaja osiopankki (tehtävistö), mikä mahdollistaisi adaptiivisen testin nopean kehittämisen tasoille A1-B2. Myös Yleisten kielitutkintojen perus- ja keskitason tutkintoja on mahdollista käyttää hyväksi päättötestauksessa.

sivu 189:

“Pykälän 4 momentin mukaan kotoutumiskoulutusta annettaisiin lähtökohtaisesti Opetushallituksen laatimien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.”

Kommentti sivuun 189:

Opetussuunnitelman perusteet ja lain suunnitelmat esimerkiksi päättötestistä ovat ristiriidassa. Opetussuunnitelman perusteet kuvaavat sekä formatiivista (jatkuvaa) että summatiivista arviointia, mutta päättötesti viittaa lähinnä summatiiviseen arviointiin.

25 § Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen

Sivu 191:

“Myös työttömänä työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumiskoulutusta voidaan toteuttaa omaehtoisena opiskeluna. Näiltä osin keskeisiä olisivat vapaan sivistystyön lukulaitokoulutukset ja aikuisten perusopetus.”

Kommentti sivuun 191:

Aikuisten perusopetuksen opiskelijat eivät voi olla samaan aikaan työttömiä työnhakijoita, jotka veloitetaan toimimaan työllisyyden kuntakokeilun mukaisesti aktiivisina työnhakijoina, koska he eivät ole työmarkkinoiden käytössä vaan opiskelevat. Myöskään ammatillisen koulutuksen opiskelija tai korkeakouluopiskelija ei voi olla samaan aikaan työtön työnhakija, jonka velvollisuus on hakea tiettyä määrää työpaikkoja tietyssä ajassa. Tämä asia täytyy tehdä kotoutumislaisissa selväksi, sillä toukokuussa 2022 aikuisten perusopetuksen opiskelijat lukulaitovaihetta lukuun ottamatta ovat velvollisia hakemaan työtä yhtä aktiivisesti kuin työttömät työnhakijat. Aikuisten perusopetus on kokopäiväistä opiskelua, jonka tavoitteena on saavuttaa päättötodistus, jolla voi päästä jatkamaan opintojaan niin, että niiden jälkeen olisi paremmat mahdollisuudet työllistyä Suomessa. Opintojen jättäminen kesken esimerkiksi osa- ja määräaikaisen työn takia ei palvele pitemmällä tähtäimellä, eikä työn hakemiseen siksi saisi velvoittaa.

27 § Omaehtoisen opiskelun tukemisen yleiset edellytykset

“Kotoutuja-asiakkaan kotoutumista ja työllistymistä edistävän omaehtoisen opiskelun tukeminen työttömyysetuudella edellyttää, että kyse on suomen tai ruotsin kielen opiskelusta taikka opiskelu tapahtuu pääasiassa suomen tai ruotsin kielellä.

Edellä 1 momentissa säädetyistä poiketen, työttömyysetuudella voidaan tukea myös muulla kielellä tapahtuvaa opiskelua, jos se sisältyy 23 §:ssä tarkoitettuun yhteiskuntaorientaatioon.”

Kommentti:

Joskus sopivin, esimerkiksi aiempaa ammatillista osaamista täydentävä koulutus, voisi olla Suomessa englanninkielinen koulutus. On harmillista, että laki ei anna mahdollisuutta tähän.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

11 § Kunnan kotoutumishjelman sisältö

Lakiehdotuksen päättöarviointia koskevissa sisäisissä viittaussuhteissa lienee virheellinen sisäinen viittaus pykälässä 11 pykälään 25. Pitäisikö olla pykälä 24?

23 § Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa on turvattava kielellinen yhdenvertaisuus. Mitkä kielet otetaan käyttöön ja millä tavoin? Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tulisi määritellä laissa tarkemmin. Tuleeko yhteiskuntaorientaatiolle Opetushallituksen laatima velvoittava opetussuunnitelma, jotta sen laatu voidaan turvata? Opetussuunnitelman perusteiden, mm. monikielisen yhteiskuntaorientaation arvopohjan, sisältöjen ja toimintatapojen määrittelemineen on tärkeää, sillä vastaavankaltainen koulutus Ruotsissa on saanut osakseen myös kritiikkiä (Milani ym. 2021).

Tommaso Milani, Simon Bauer, Marie Carlson, Andrea Spehar & Kerstin von Brömsen (2021): Citizenship as status, habitus and acts: Language requirements and civic orientation in Sweden, Citizenship Studies, DOI: 10.1080/13621025.2021.1968698

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

-

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

-

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Turvaavathan tiedonsaantiin liittyvät lainkohdat tiedonsaannin tutkimustarkoituksiin?

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

-

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Lappalainen Maija
Jyväskylän yliopisto Soveltavan kielentutkimuksen keskus